

УДК 811. 161.2 «38» 20'

DOI https://doi.org/10.24919/2663-6042.15.2021.2

«КРІМ ТВОРЦЯ, НІ НА НЕБІ, НІ НА ЗЕМЛІ НЕМАЄ ІНШИХ КОНСТРУКТОРІВ...»: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ТЕОНІМ БОГ У РОМАНІ МАРІЇ МАТІОС «БУКОВА ЗЕМЛЯ»

Баранська Л. Б.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

У статті досліджено семантико-стилістичні та функційні особливості сакральної лексеми-концепту **Бог** у романі-панорамі завдовжки у 225 років Марії Матіос «Букова земля», який постає як цілісний мегадискурс, де кожен елемент, символ, образ репрезентує завершену й водночас відкриту художню систему, яка виразно групується навколо аналізованого сакрообразу. Проілюстровано функціонування цієї лексеми в різних символічних значеннях.

Доведено, що основними вербалізаторами концепту **Бог** у досліджуваному матеріалі є аналогічна лексема, а також номен *Господь, Творець, Вседержитель, Всевишній, Отець, Господар, Повелитель, Святий, Благий* тощо.

Простежено функціонування інших сакрально маркованих власних назв на позначення лексеми **Бог**, з одного боку, як символу загальнолюдського й загальнонаціонального плану: **Бог, Господь** – всевладність, всемогутність, справедливість, прощення тощо. З іншого – наголошено на креативній функції Бога, увиразнено його роль як Творця, що створив усе на цьому світі. Особливу увагу зосереджено на оказіональних номінаціях: **Конструктор життя, Головний Архітектор долі, Зодчий, Вищий Розум, вигадливий Майстер, багатогранний Майстер, Виконавець свого вселенського задуму** тощо.

Зуважено, що в аналізованому тексті досліджувана лексема експлікується через концептуалізовані нею поняття Бога, різноаспектна інтерпретація яких дає можливість глибше осмислити специфіку етномаркованого авторського мовомислення, його вишуканий художній смак та глибоку ерудицію, засвідчити палітру символічних сенсів номена, зрозуміти особливості високої питомої ваги сакральної ономалексими.

Здійснено також спробу відрефлексувати взаємини, які склалися між конкретним текстом художнього твору та біблійним прототипом. Акцентовано на проблемі *sacrum* у як найважливішій проблемі, пов'язаній з вивченням біблійних елементів у художньому творі, оскільки біблійний символ у художньому тексті відображає „сакральний” досвід автора, виступає як діалог автора з Книгою Книг.

Ключові слова: концепт, Бог, лексема, номен, символ, сакральне, мовомислення

*Baranska L. B. “There are no other constructors in heaven or on earth apart from the Creator...”: the conceptual theonym God in Maria Mathios’s novel “The Beech Land”. In the article we research the semantic-stylistic and functional peculiarities of the sacred lexeme-concept **Boh** in Maria Mathios’s 225-year-long novel-panorama “The Beech Land” (Bukova zemlya), which appears as an integral megadiscourse, where each element, symbol, image represents a complete and at the same time open literary system clearly grouped around the investigated sacred image. The functioning of this term in various symbolic meanings is illustrated by particular examples.*

*It is proved that the main verbalizer of the concept **Boh** in the studied material is a similar lexeme and also the author uses the nouns *Hospod, Tvorets, Vsederzhytel, Vsevyshnii, Otets, Hospodar, Povelitel, Sviatyi, Blahyi* and so on.*

*The functioning of other sacredly marked proper names to denote the lexeme **Boh** is traced. On the one hand, he is depicted as a universal and national symbol: **Boh, Hospod** – power, mighty, justice, forgiveness, etc. On the other hand, the author often emphasizes the creative function of God, qualifying him as the Creator who created everything in this world. Special attention is paid to occasional nominations: **Konstruktor zhyttia, Holovnyi Arkhitektori dol, Zodchyi, Vyshchyi Rozum, vyhadlyvyi Maister, bahatohrannyi Maister, Vykonavets svoho vselenskoho zadumu**, etc. It is noted that in the analyzed text the studied lexeme is explained through the conceptualized concepts of God, the diverse interpretation of which enables us to consider the specificity of ethno-marked author’s language thinking, his refined artistic taste and deep erudition, certify the palette of symbolic meanings of the nomen, to understand the peculiarities of great significance of the sacred onoma vocabulary.*

*In the article we also try to theoretically reflect the relationship between a particular text of a literary work and a biblical prototype. We emphasize that one of the most important problems related to the study of biblical elements in a literary work is the problem of *sacrum*, as the biblical sign in the literary text reflects the “sacred” experience of the author; acts as a dialogue between the author and the Book of Books.*

Key words: concept, God, lexeme, nomen, sacred, symbol, language thinking.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Сакральна світоречення та відповідна вербальна маніфестація – іманентна

прикмета мовомислення знакової постаті сучасного літературного процесу Марії Матіос. Її художня творчість, головню проза, постає, на думку відомого

літературознавця та культуролога Ігоря Набитовича, згустком «української священної крові у світовій літургічній драмі жорстокого ХХ віку» [8, 529]. Додамо: для України вже фатально драматичного і ХХІ сторіччя.

Ментально й світоглядно, попри виклики постіндустріального суспільства, письменники залишається людиною наскрізь релігійною, органічно побожною. Цей етноментальний теоцентризм кризнить у її творчості від перших повістей до роману-панорами «Букова земля», породжує рецептивний стан незбагнено-потужної енергетики, з якого ще довго не можеш вийти. «Вона [енергетика] – в її Слові» [12, 3]. Читаючи роман, занурюємося в сакралізований час і простір завдовжки у 225 років. Це справді історичний епос європейського рівня й стибу. Це – квінтесенція тих історичних знань й глибоко сокровених переживань, які увібрала в себе Матіос з розповідей, переказів, особистих спілкувань. В інтерв'ю Сергій Осачук зауважує, що ця книга про людські чесноти, про бажання і прагнення, з одного боку, бути по-людськи щасливим, а з іншого – усвідомлення місії, яку ти несеш по життю. Матіос переплела в новій книжці долі людей настільки різними барвами й кольорами, що вони виходять далеко за регіональні межі локальної історії Буковини, України.

Сакральний лінгвопростір роману буквально приголомшує своїм лексичним багатством, розмаїттям, асоціативністю, алюзивним потенціалом. І все ж домінантою сакральної концептосфери виступає онім *Бог* з майже всіма своїми Божими іменами, що є своєрідною проекцією на Творця видимого й невидимого світу, символічним відображенням трансцендентного в іманентному [7, 36]. Лише під опікою Творця герої Марії Матіос почувають себе захищено й спокійно, душа, відчуваючи Божу присутність, залишається відкритою й чутливою до всіх граней людського буття. Бо що ж таке людське життя? Мить. Думка не нова, однак завжди актуальна. Змалку ми чуємо, що Бог усе бачить. Він є свідком наших добрих справ, знає й про негідні вчинки. От тільки карає не завжди безпосередніх винуватців. Людина завжди в пошуках Бога хоче віднайти святе, священне, бо воно виявляється, виказує себе як щось цілком відмінне від світського, профанного. На розлогих (майже 1000 сторінок) просторах роману номен *Бог* (Господь, Творець) найбільш частотний, найповніше й найглибше експлікує сутність сакрального кризів призму християнської традиції та ритуально-обрядової сфери. Н. Бабич тонко підмітила, що іменем Бога клянуться і проклинають, застерігають і зупиняють, примиряють і вибачають, благословляють і дорікають, узагальнюють досвід предків і повчають з огляду на відповідальність перед майбутнім [1, 122]. Ця теза дуже добре корелює із загальною наративною стратегією вияву сакрального і в романі Марії Матіос.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проникнути в суть стрижневих концептів релігійної картини світу українців прагне когорта знаних мовознавців і культурологів. Фундаментальні монографічні дослідження, об'єктом яких є вивчення різних виявів сакрального в мові, мовленні, художній

літературі, здійснили П. Мацьків («Концептосфера *Бог* в українській мовній картині світу: біблійний, фольклорний, словниково-діахронний дискурс»), М. В. Скаб («Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери»), Т. Вільчинська («Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII–XVIII ст.»). Н. Піддубна розглядала формування номенклатури назв релігійних споруд в українській мові; І. Бочарова центр своїх дослідницьких зацікавлень сфокусувала на назвах релігійних свят. Останнім часом дослідники все частіше звертають увагу на особливості збагачення художнього дискурсу конфесійно маркованими образно-лексичними засобами (Л. Бондаренко, М. Крупа), рівно ж і форми побутування біблійних текстів як прецедентних феноменів у мові й мовленні. Маємо на увазі різноформатні студії А. Ковтун, Ж. Колоїз, І. Христенко, Л. Лемець, Х. Щепанської, А. Задорожної, Н. Гуйванюк. Мовна картина світу Марії Матіос кризів призму сакрального почасті репрезентована в студіях Л. Марчук, С. Шабат-Савки, Г. Павлишин. Проблему експлікації сакрального в мовотворчості Марії Матіос неодноразово заторкувала М. Стецик [5; 9; 10], а також автор цієї статті [3; 4; 5].

Формулювання мети і завдань статті. Мета полягає в різноаспектному дослідженні сакральної стрижневої лексеми-концепту *Бог* у романі Марії Матіос «Букова земля». Досягнення мети передбачає виконання основних завдань: 1) простежити інтерпретацію лексеми *Бог* як поняття, пов'язаного із концептом *САКРАЛЬНЕ*; 2) висвітлити та проаналізувати символічне наповнення досліджуваної лексеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. У художньому тексті релігійно марковані контексти, ірраціональні вияви сакрального – це, як влучно підмітив І. Набитович, своєрідні краплини роси на синхронній павутині, якою є текст. Зчеплення кожної з таких, метафорично кажучи, «росинок концептів» змушує бриніти увесь текст-павутину (текст-«тканину»), породжує розлогі конотації й асоціації, дає змогу віднайти приховані сенси, побачити нові інтерпретаційні ракурси [8, 52].

Особливу, абсолютну святість, Божественну сутність як творчий первень, істину, спасіння позначає номен *Бог* та його синонімічні варіанти (*Господь, Творець, Вседержитель, Всевишній, Всемогутній, Всечесний* тощо), які панорамно й численно представлені в аналізованому романі Марії Матіос.

Відомо, що номен *Господь* власне слов'янського походження, споріднений (перший компонент) з латинським *hospes* – «гостинний друг, господар»; «гість, чужинець», другий компонент цього слова індоевропейського походження *pot(i)s* «пан, володар» (ЕСУМ I, 574–575). У християнстві слово *Господь* стало синонімом до слова *Бог*. Бог – слово давнє, перського походження й означає «багатство», «добро», пізніше «подателі добра» (тому таке розгалужене словотвірне гніздо із цим коренем у нашій мові – багач, багатий, багатир, багатство тощо) (див. про це: Жайв., 43).

«Богу релігійних вірувань – творець, що створив світ і керує ним та вчинками людей» (ВТССУМ, 58).

В. Шевченко дає таку дефініцію: «Бог, -га (у христ. – Бог) – верховна надприродна істота, основний об'єкт релігійного поклоніння» (Шевч., 56). Однак «тлумачення Бога у християнстві не вичерпується лише значенням відповідної лексеми. Більшість конститутивних компонентів семантики можна встановити, виходячи з практики пояснення Бога у Святому Письмі та різних теологічних джерелах» [6, 147].

«У Біблії нема трактату про Бога; у ній автори не відступають від вивчення Бога, щоб змалювати Його наче осторонь. Біблія запрошує нас не говорити про Бога, а слухати, як говорить Він Сам і відповідати Йому, сповідуючи Його Славу і слугуючи Йому. Якщо перебувати в послухові і подяці, то можна сформулювати суть того, що Бог говорить у Біблії Сам про Себе (СББ, 56).

Універсальний сакральний онім **Бог (Господь)** у романі Марії Магіос головно актуалізується на рівні генералізованої символічної семантики крізь призму етноментальних рецептивних уявлень: *...А, може, Бог просто з великої своєї любові чи такого ж великого жалю відокремив гірських людей так далеко і високо задля близькості до себе... (9); А люди не менш ретельно виконували єдину припустову роботу від Бога, не знаючи, що вона називається просто і коротко – ЖИТТЯ... (33); Але Богові завжди було цікаво знати, як оцінила його фантазію стосовно себе та чи інша людина і що вона, людина, власне, думає про свого Творця? (39); Та чи знайшовся б у світі сміливець, який би наважився відгадати, що насправді думає Бог, коли до нього звертається людина у часи свого відчаю чи зневіри? Як і ніхто, напевно, не осміліє відповісти, що саме піддає сумніву Бог у мить покарання вибраної Ним людини... (17); Здивований безміром людського зла-гріха, навіть Бог подеколи вражено зупиняється серед небес, щоби прискіпливіше роздивитися <...> уже відоме йому зло у кожному прояві і в кожній його деталі <...> підправити в небесній Книзі Буття зигзати доль своїх земних підопічних (17); Проте навіть Бог подеколи переглядає свої плани (38); Стомленим, але трохи навіть натхненним Бог ішов до щойно вродженого. Нова людина була ще із заплющеними очима, з невідрізаною від матері пуповиною, – а Творець на ходу витягував з-під пахви одну із трьох своїх найважливіших книжок. Та цієї миті сам Господь Бог не міг би сказати, на який із фоліантів упав його перст (44).*

Уже зазначалося, що Божі імена є своєрідною проекцією на Бога як творця видимого і невидимого світу, символічним відображенням трансцендентного в іманентному. Номен **Творець** вербалізує творчий первень, тобто створення всього з нічого: «з невидимого сталося видиме». Марія Магіос часто вживає номен у моментах, які об'єктивують акт творення світу (творчу силу), благість і милість; ідею спасіння людства – і в історичній перспективі, і в реальному житті. У романі бачимо розлогі авторські рефлексії на теми сотворення світу й людини, майстерно екстрапольовані на етнічний ґрунт. Перед читачем постають дивовижні художні акти одкровення, креації Світу й Людини. Тільки тим світом

є «принадний край» – Букова Земля. Претекстом тут виступає старозавітний розділ про сотворення світу. «На початку Бог створив Небо та землю» (Біблія, 9): **Творець** перевів погляд на підпорядкований двом ангелам Округ... він довго дивився на землю, оповиту мерехтливим сонячним серпанком. – Ось наше щоденно переорюване поле, ... ось мій улюблений полігон для випробування. Земля і люди. Люди і земля (44); Цей багато в чому таємничий, принадний край, названий солодким жіночим ім'ям, начебто надолужував відсутність жіночого духу у високому, неосяжному світі **Творця**. Край мав дивовижне наймення – Букова Земля. Земля Буків. Vuchenland. Буковина (36); Напевно, **Творець**, колись і справді був дуже передбачливим і більш милосердним, ніж до інших земель і країв, з таким небувало щедрим розмахом заселяючи Букову Землю унікальною рослинністю і багатоманітною живністю, звівши саме тут людську присутність до мінімуму (36); Пильна робота **Творця** не допускала таких дрібниць, як ненавмисне непорозуміння слугами деяких незмінних величин у Його обширах (19); Крім **Творця**, ні на небі, ні на землі немає інших конструкторів життя і небуття. Він і тільки Він – головний архітектор і найменший виконавець свого вселенського задуму. І тільки сонм ангелів виконує роль підручних у його фантастичній праці (27); Над **Творцем** немає нікого ні там, коло самого Сонця, ні у надрах землі. Усі вигадані людьми химери, як-от Доля, Смерть, – це лики одного всемогутнього духа – Бога. В одному обличчі (27); Зараз одкровення **Творця**, що радше нагадували академічну лекцію, стосувалися Смерті Людини – одного з найбільш загадкових навіть для Ангелів періодів Божих метаморфоз (27).

Мисткиня дає волю художній фантазії – і постають цілі каскади оказіональних референтів і кореферентів означень Бога з актуалізованою семою «творець, творіння». Спостерігаємо й семантичну реактуалізацію лексем **Вищий Розум, конструктор життя, головний архітектор доль, зодчий, багатогранний майстер, вигадливий майстер, художник-дизайнер** тощо: *Якщо ті, хто засумнівався у могутності Вищого Розуму, як подеколи називають мене деякі земні сміливці, дійдуть до межі самознищення, я, звичайно, милостиво дозволю їм знищити себе і свою цивілізацію – раз у них виникне безумна потреба колективного самогубства. Однак жодна цивілізація не цепає за помахом руки однієї людини. Ініціатор такого самознищення завжди шукає тотальної підтримки мас... (35); Захід і південь Буковини вигадливий майстер вирізьбив особливим різцем, обрамивши їх ланцюгом Карпатських гір, розгалуженим на сім хребтів та безліч кряжів... У процесі творення Букової Землі фантазія зодчого, очевидно, була такою витонченою і натхненною, що окремі пагорби ... застигли у формі церковних куполів та башт-дзвонів ... (36); Крім Творця, ні на небі, ні на землі немає інших конструкторів життя і небуття. Він і тільки Він – головний архітектор і найменший виконавець свого вселенського задуму. І тільки сонм ангелів виконує роль підручних у його фантастичній праці (27). Дескриптив з увиразне-*

ною термінною семою **‘Вищий Розум’** у контексті втрачає іманентно секулярні ознаки й стає засобом удокладнення загального сакрального наративу.

Отже, більшість синонімічних образних номінацій Бога є індивідуально-авторськими.

На початку роману Бог говорить з Білим і Чорним Ангелами про сенс життя й дає їм завдання знайти все про життєписи чотирьох родів: Берегівчуків, Васильків, Вівчарів і Вагнерів, хоча ніколи ще Він не розглядав людей «у контексті їхніх взаємозв'язків і взаємовпливів, не аналізував із точки зору цікавості до них нашої вічності». Це цікаві роздуми авторки про Книгу Життя, Книгу Смерті і Книгу – «Життя задля Смерті». Наскрізний у романі мотив і щасливий момент Боговіднайдіння, Богошукання і для Марії Матіос, і для її героїв становить невід'ємну частину буття. Просторові та часові характеристики Бога (Творець, Отець, Господь, Господар, Повелитель) вказують на Його вищість над усім, рівно ж безконечність Божого життя (і життя людини в Бозі), вічність Його імені, слави, правди, істини, заповіту, найголовніше – священну самопожертву Бога. Спосіб буття Бога розглядається як Боже одкровення, втілене і в матеріальній, і в ідеальній площинах [7, 119]. Прикметно, що Марія Матіос вводить синонімічні найменування Бога в одне речення чи невеликий контекст: *Присоромлений і одночасно збентежений, Білий Ангел, забувши про прикру недоречність і нікчемне відволікання **Отця** від його місії, тепер теж незмигиво вдвлявся у **Творця**, укотре намагаючись розшифрувати невидиму роботу **Людино-Бога**, схиленого над горою потемнілих від часу письмен-папірусів ...* (19); *Його свіжі від дистильованого вітру крила обвітали незліченні складки **Творцевих** багатоярусних одеж – і громіздка біла тога **Повелителя** всього живого і мертвого ... почала трансформуватися на очах мало не зомлілого Білого Ангела* (22); *Найсвіжіший слід вів до нової людини. Всевидючий **Бог-Вседержитель** постішав до того, хто цойно вилупився на Його світ, як вилуплюється курча зі шкаралупці, і про чю з'яву сповістили два Ангели* (44); *Чи тобі зверху не видно нас, Боже? Чи тобі нас не жаль, **Всемогутній?** Спаси нас, **Великий*** (194).

Зрозуміло, що тут ідеться не про банальне стилістичне шліфування, а про ущільнення оповіді та контамінацію алюзивних біблійних сигналів, коли зміст розлогих глав чи віршів лаконізується до промовистого імені. Інакше кажучи, Бог – це «Той, Хто висловлює усе і від Кого все впливає, Чия воля повинна здійснитися, що б там не сталося. Він – Святий, Благий, тільки один Господь. Він – Єдиний, перед Котрим усе інше – ніщо» (СББ, 64): *Людина слабка, – з прикрим розчаруванням і смутком думав Білий Ангел у хвилини, коли його підопічні без найменшого спротиву, сум'яття чи совісті піддавалися спокусі змиритися чи то з Божим гнівом, чи то з лінією Долі, а то й зі своїм лукавством чи авантюрою...* (20); *Бог розсудить. І, може, простить йому гріх дітовбивства, хоча у своє прощення Дарій не вірив і на малу йоту, проте ревно молився...* (176); *...А він, здавалося, віддавав Богу душу у зпрі-*

лому листі, а все одно просив Господа подовжити його дні – навіть попри неспасний гріх, який носив у собі (179); *Праведний Боже! Скільки у тебе тих боків світу? Зроби їх трохи менше, бо не витримує серце дивитися на чорну запеклу кров побратимів...*(95). Часто спокутувати гріхи всього людства або певної історичної доби в прозі Марії Матіос припадає одній людині, що є найменш захищеною і найбільш людяною серед інших героїв. Наприклад, у романі «Солодка Даруся» *одна нещасна німа Даруся за всіх відбуває **гріхи** на цьому світі, сирота.* Героїня новели «Юр'яна і Довгопол» Юр'яна думає, що її дочка, Павлінка, спокутує гріхи всього роду і вважає власним гріхом, що змусила дочку вийти заміж за старого Штефурняка, *...але що можуть знати люди про чужі **гріхи** і прокляття?* [2, 11].

У художній картині світу Марії Матіос, як і в Святому Письмі, могутність і велич Бога настільки вражають, що не можуть бути до кінця зрозумілими обмеженим людським розумом. А ще Бог виступає суддею всіх людських вчинків. Цілком умотивованою є паралель «Бог – Книга Життя»: *По якимсь часі, надивившись на поведінку і тих, і інших, у справу знову втручаюся Я і, залежно від настрою, небесного плану і загальної ситуації в Окрузі, Книга Життя декого з них укотре видозмінюється. І так – аж доки їхні душі не прийдуть сюди, на поклони до мене* (25); *Такі є родоначальниками гріха, бо вони плодять зло, перенаселяючи ним світ. Особливо злісних розплідників земного зла Я зобов'язаний ізолювати від інших живих, бо мертвий ніколи не є поширювачем зла. Мертвий не може заподіяти лиха так явно, як це він робив за життя* (25); *Білому Ангелові ясно видно густі зигзаги, накреслені Творцем для своїх земних підопічних, якими їх водили прикріплені до них ангели від самого народження і аж до смерті. Це були обов'язкові зигзаги людських доль – лінії Життя та Смерті* (19).

Висновки та перспективи досліджень у цьому напрямі. Проаналізований матеріал переконує в тому, що Марія Матіос не лише видатна письменниця, а й великий майстер слова. Майстерність її виявляється і у створенні оригінальних поетичних образів-символів, і в доборі лексичних засобів для їх змалювання. Власні релігійні лексеми аналізованого роману-панорами «Букова Земля» глибше розкривають для нас внутрішній світ авторки, маніфестують органічний зв'язок авторського мовомислення із сакральною сферою, засвідчують ментальний теоцентризм. Зв'язок з Богом є важливою ознакою її зрілого християнського світобачення. Сегмент сакрального лексикону досить широко представлений у творі мисткині великою групою аналізованих номенів **Бог, Господь, Творець, Отець, Господар, Повелитель, Конструктор життя, Головний Архітектор доль, Зодчий** тощо. У цьому вбачаємо не лише глибоку пошану до релігії та культури рідного народу, а й повноправність уживання сакралізмів у мовленні як результат діалогу авторки з Біблією, з Творцем. У перспективі плануємо дослідити функціонування сакральної лексеми *ангел* на матеріалі роману М. Матіос «Букова Земля».

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабич Н. «Сила Божа» в народній фразеології. *Богословський стиль української мови у контексті стилістичної науки* : зб. наук.-дидакт. праць. Чернівці : Видавничий дім «Букрек», 2009. С. 118–123.
2. Баранська Л. Б. Вербалізація концепту ГРІХ у прозі Марії Матіос. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. Дрогобич : Посвіт, 2015. С. 5–14.
3. Баранська Л. Б. Лінгвостилістика знакових сакральних образів у творі Марії Матіос «Приватний щоденник. Майдан. Війна...». *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2016. Вип. 772. С. 66–70.
4. Баранська Л. Б. Кодифікація сакрального масиву прози Марії Матіос за поняттєвими полями. *Spheres of Culture* / ed. by Ihor Nabytovych. Lublin, 2018. Vol. XVII. P. 293–298.
5. Баранська Л. Б., Стецик М. С. Сакральні концепти «Армагедон» і «Вавилон» у повісті Марії Матіос «Армагедон уже відбувся...». *Молодь і ринок*. 2014. № 4. С. 58–62.
6. Вільчинська Т. П. Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII–XVIII ст. : монографія. Тернопіль : Джура, 2008. 424 с.
7. Мацьків П. В. Концептосфера *Бог* в українському мовному просторі : монографія. Дрогобич : Коло, 2007. 332 с.
8. Набитович І. Універсум *sacrum* у в художній прозі (від модернізму до постмодернізму) : монографія. Дрогобич; Люблін : Посвіт, 2008. 598 с.
9. Стецик М. С., Яким М. Б. «Усе святе, усе неповториме...» (штрихи до проблеми лінгвопоетичного вияву сакруму в творчості Ліни Костенко). *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2010. Вип. 506–508. С. 130–136.
10. Стецик М. С. Сакральний вимір повісті Марії Матіос «Армагедон уже відбувся...» крізь призму стрижневих слів-концептів. *Парадигма Sakrum & profanum у літературі та культурі*. Дрогобич : Посвіт, 2012. С. 5–24.
11. Стецик М. С. Сакральний антропонімікон Дмитра Павличка. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2013. Вип. 659. С. 196–202.
12. Сущенко М. Про феномен прози Марії Матіос. *Літературна Україна*. 2002. № 4. С. 3.

ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

- БІБЛІЯ** – Біблія, або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / пер. проф. Івана Огієнка. Київ : Українське Біблійне Товариство, 2002. 1375 с.
- ВТССУМ** – Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2001. 1440 с.
- ЕСУМ** – Етимологічний словник української мови: у 7 т. / укл. О. С. Мельничук. Київ : Наукова думка, 2012. Т. 1. С. 574–575.
- Жайв.** – Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.
- СББ** – Словник біблійного богослов'я / за ред. Ксав'є Леон-Дюфура, Жана Люпласі, Августина Жоржа, П'єра Грело, Жана Гійє, Марка-Франсуа Лакана; пер. з фр. Вл. Софрона Мудрого. Вид. 2-е. Жовква : Місіонер, 2010. 992 с.
- Шевч.** – Шевченко В. М. Словник-довідник з релігієзнавства. Київ : Наукова думка, 2004. 560 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

Матіос М. Букова Земля. Роман-панорама завдовжки у 225 років. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2019. 928 с.

REFERENCES

1. Babych, N. (2009). "Syla Bozha" v narodnii frazeologii ["The power of God" in the folk phraseology]. *Bogoslovskiy styl ukrainskoi movy u konteksti stylistychnoi nauky*: zb. nauk.-dydakt. prats. Chernivtsi: Vydavnychiy dim "Bukrek", 118–123 [in Ukrainian].
2. Baranska, L. B. (2015). Verbalizatsiia kontseptu hrih u prozi Marii Matios [Verbalization of concept sin in the prose by Maria Mathios]. *Ridne slovo v etnokulturnomu vymiri*. Drohobych: Posvit, 5–114 [in Ukrainian].
3. Baranska, L. B. (2016). Lihvostylistyka znakovykh sakralnykh obraziv u tvori Marii Matios "Pryvatnyi shchodennyk. Maidan. Viina..." [Linguostylistics of iconic sacred images in the work by Maria Mathios "Private diary. Maydan. War..."]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu*, 772, 66–70 [in Ukrainian].
4. Baranska, L. B. (2018). Kodyfikatsiia sakralnoho masyvu prozy Marii Matios za poniattievymy poliamy [Codification of the Sacred array of the prose of Maria Matios based on conceptual fields]. *Spheres of Culture* / ed. by Ihor Nabytovych. Lublin, XVII, 293–298 [in Ukrainian].
5. Baranska, L. B., Stetsyk, M. S. (2014). Sakralni kontsepty "Armahedon" i "Vavylon" u povisti Marii Matios "Armahedon uzhe vidbuvsia..." [Sacred concepts of "Armageddon" and "Vavylon" in the story "Armageddon has already taken place..."]. *Molod i rynek*, 4, 58–62 [in Ukrainian].
6. Vilchynska, T. P. (2008). Kontseptualizatsiia sakralnoho v ukrainskii poetychnii movi XVII–XVIII st. [Conceptualization of the sacred in Ukrainian poetic language in XVII–XVIII centuries]: monohrafiia. Ternopil: Dzhura [in Ukrainian].
7. Matskiv, P. V. (2007). Kontseptosfera *BOH* v ukrainskomu movnomu prostori [Conceptosphere of *BOH* in Ukrainian language space]: monohrafiia. Drohobych: Kolo [in Ukrainian].
8. Nabytovych, I. (2008). Universum *sacrum* v khudozhnii prozi (vid modernizmu do postmodernizmu) [Univer-sum *sacrum* in der belletristic (von modernismus bis zum postmodernismus)]: monohrafiia. Drohobych; Liublin: Posvit [in Ukrainian].
9. Stetsyk, M. S., Yakym, M. B. (2010). "Use sviate, use nepovtoryme..." (shtrykhy do problemy lihvo-poetychnoho vyjavu sakrumu v tvorchoosti Liny Kostenko) [Everything is sacred, everything is unique (remarks on the problem of linguopoetic expression of the sacral in Lina Kostenko's poetry)]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu*, 506–508, 130–136 [in Ukrainian].

10. Stetsyk, M. S. (2012). Sakralnyi vymir povisti Marii Matios “Armageddon uzhe vidbuvsia...” kriz pryзму stryzhnevnykh sliv-kontseptiv [The sacred space of the story by Maria Mathios “Armageddon has already taken place...”]. *Paradyhma Sakrum & profanum u literaturi ta kulturi*. Drohobych: Posvit, 5–24 [in Ukrainian].

11. Stetsyk, M. S. (2013). Sakralnyi antroponymikon Dmytra Pavlychka [The sacred antroponymicon of Dmytro Pavlychko]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu*, 659, 196–202 [in Ukrainian].

12. Sushchenko, M. (2002) Pro fenomen prozy Marii Matios [About the phenomenon of prose by Maria Mathios]. *Literaturna Ukraina*, 4, 3 [in Ukrainian].

DICTIONARIES

БІБЛІЯ – Bibliia, abo Knyhy Sviatoho Pysma Staroho y Novoho Zapovitu [The Bible or the Books of the Old and New Testaments] / per. prof. Ivana Ohienka. Kyiv: Ukrainske Bibliine Tovarystvo, 2002. 1375 s. [in Ukrainian].

ВТССУМ – Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] / uklad. i holov. red. V. Busel. Kyiv; Irpin: Perun, 2001. 1440 s. [in Ukrainian].

ЕСУМ – Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy [Etymological dictionary of Ukrainian language in 7 v.]: u 7 t. / ukl. O. S. Melnychuk. Kyiv: Naukova dumka, 2012, 1, 574–575 [in Ukrainian].

Жайв. – Zhaivoronok, V. V. (2006). Znaky ukrainskoi etnokultury [Signs of Ukrainian ethnoculture]: slovnyk-dovidnyk. Kyiv: Dovira [in Ukrainian].

СББ – Slovnyk bibliinoho bohoslov'ia [Dictionary of Biblical Theology] / za red. Ksav'ie Leon-Diufura, Zhana Liuplasi, Avhustyna Zhorzha, P'iera Hrelo, Zhana Hiiie, Marka-Fransua Lakana; per. z fr. Vl. Sofrona Mudroho. Vyd. 2. Zhovkva: Misioner, 2010. 992 s. [in Ukrainian].

Шевч. – Shevchenko, V. M. (2004). Slovnyk-dovidnyk z relihiieznavstva [Dictionary-reference book on religious studies]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

SOURCES OF ILLUSTRATIVE MATERIAL

Matios M. (2019). Bukova Zemlia [The Beech land]. Roman-panorama zavdovzhky u 225 rokiv. Kyiv: A-BA-BA-HA-LA-MA-HA [in Ukrainian].